

dr hab. Krzysztof Ślusarek

Galicja 1772-1918

Struktura społeczna ludności
Galicji na przełomie XIX i XX wieku

Skutki przemian cywilizacyjnych

Przemiany cywilizacyjne, zachodzące w Galicji w 2. połowie XIX i na początku XX w., prowadziły do rozbitcia tradycyjnej, stanowej struktury społeczeństwa. W miejsce właściwych dla społeczeństwa feudalnego stanów powstały nowe warstwy, grupujące ludzi o podobnym statusie społecznym i materialnym, mentalności i upodobaniach.

Rodzina chłopska z okolic Jasła.

Nowe warstwy społeczne

Na wsi dominującą warstwą byli chłopcy, którzy dzielili się na:

- **posiadaczy** – mających własne gospodarstwa
- **chłopców bezrolnych**, tzw. robotników rolnych, znajdujących zatrudnienie na folwarku lub u bogatych chłopów

Wiejskie dziewczyny.

Nowe warstwy społeczne

Stan szlachecki rozpadł się na dwie warstwy

- **ziemian** – posiadający majątki ziemskie i korzystających z nielicznych już uprawnień stanowych szlachty
- **drobną szlachtę** – pozbawioną większości dawnych praw szlacheckich, statusem materialnym i prawnym porównywalna do chłopów

Strój szlachty zagrodowej.

Nowe warstwy społeczne

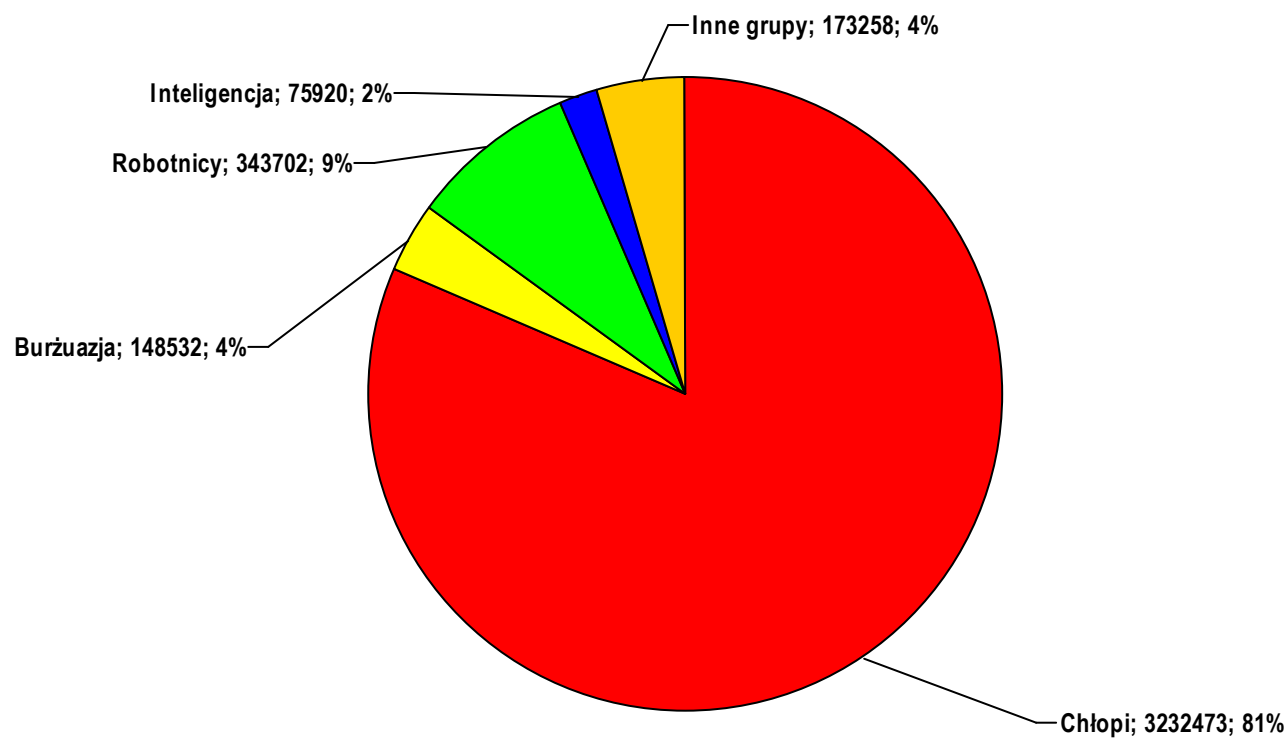
W miastach znaleźć możemy następujące warstwy:

- **robotników** – utrzymujących się z pracy najemnej
- **burżuazję** – obejmującą ogół ludzi posiadających kapitał i odpowiednio wysoką pozycję społeczną
- **drobnomieszczaństwo** – obejmującą właścicieli warsztatów rzemieślniczych i drobnych zakładów handlowych
- **inteligencję** – zbiorowość osób trudniących się zawodowo pracą umysłową lub artystyczną.

Górnicy w kopalni soli w Bochni.

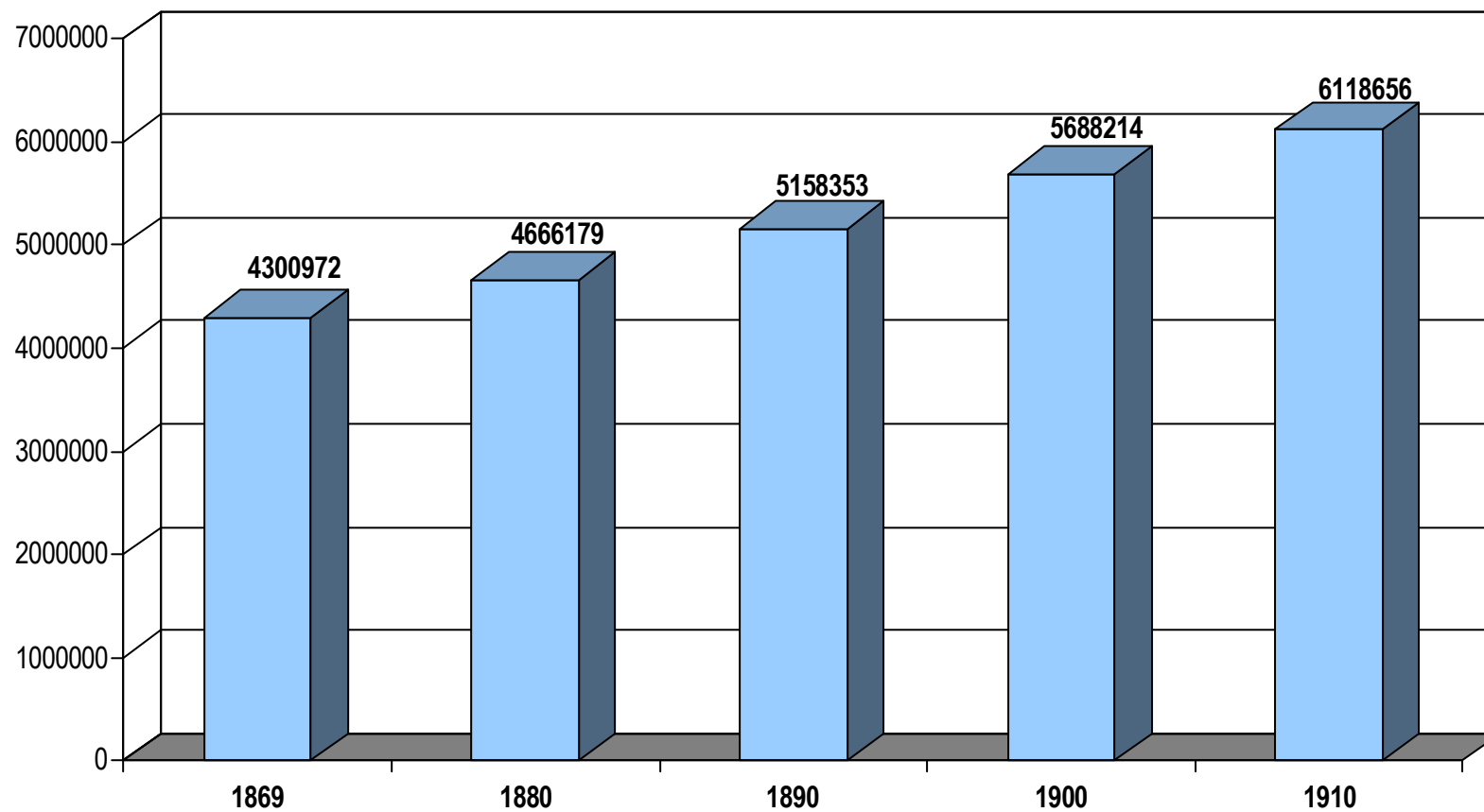
Struktura społeczna w 1900 r.

Ludność czynna zawodowo w Galicji w 1900 r. (ogółem 3973885 osób).

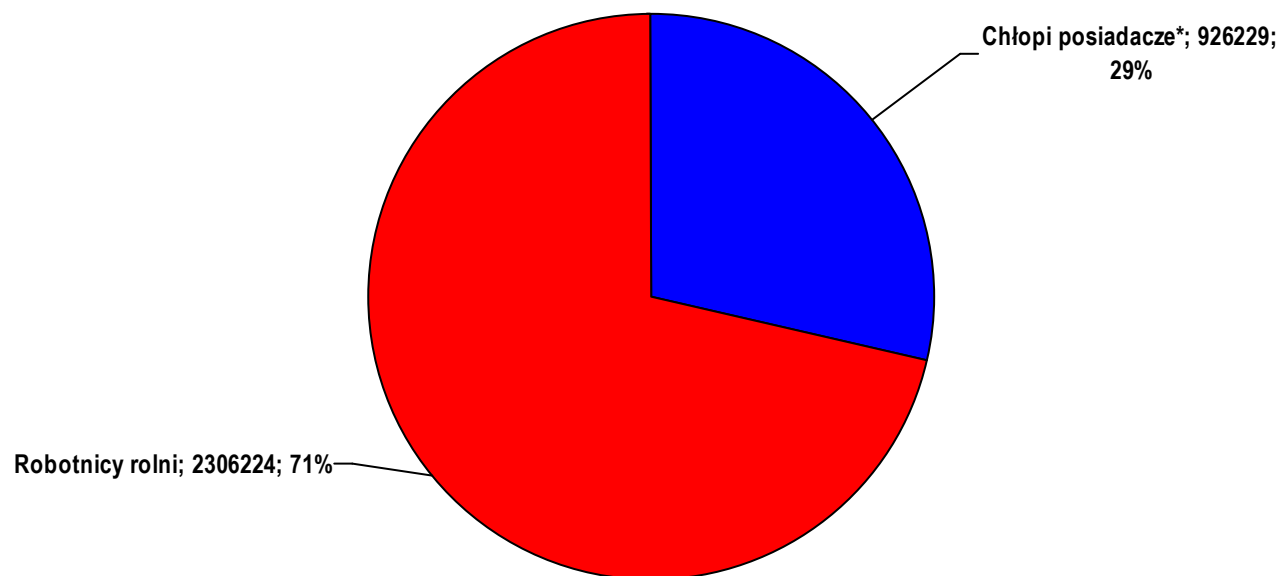
Ludność wiejska

Liczba mieszkańców wsi w Galicji w latach 1869-1910.

Ludność wiejska

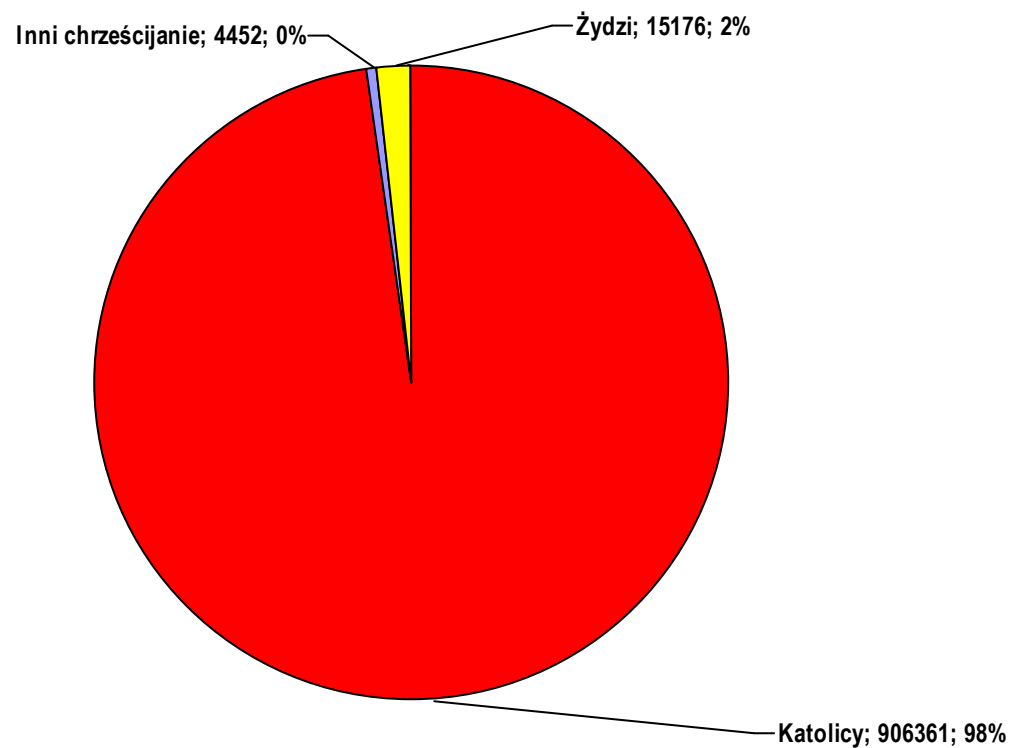
Struktura zawodowa ludności wiejskiej Galicji w 1900 r.

* dane odnoszą się właścicieli i zarządców wszystkich rodzajów gospodarstw rolnych.

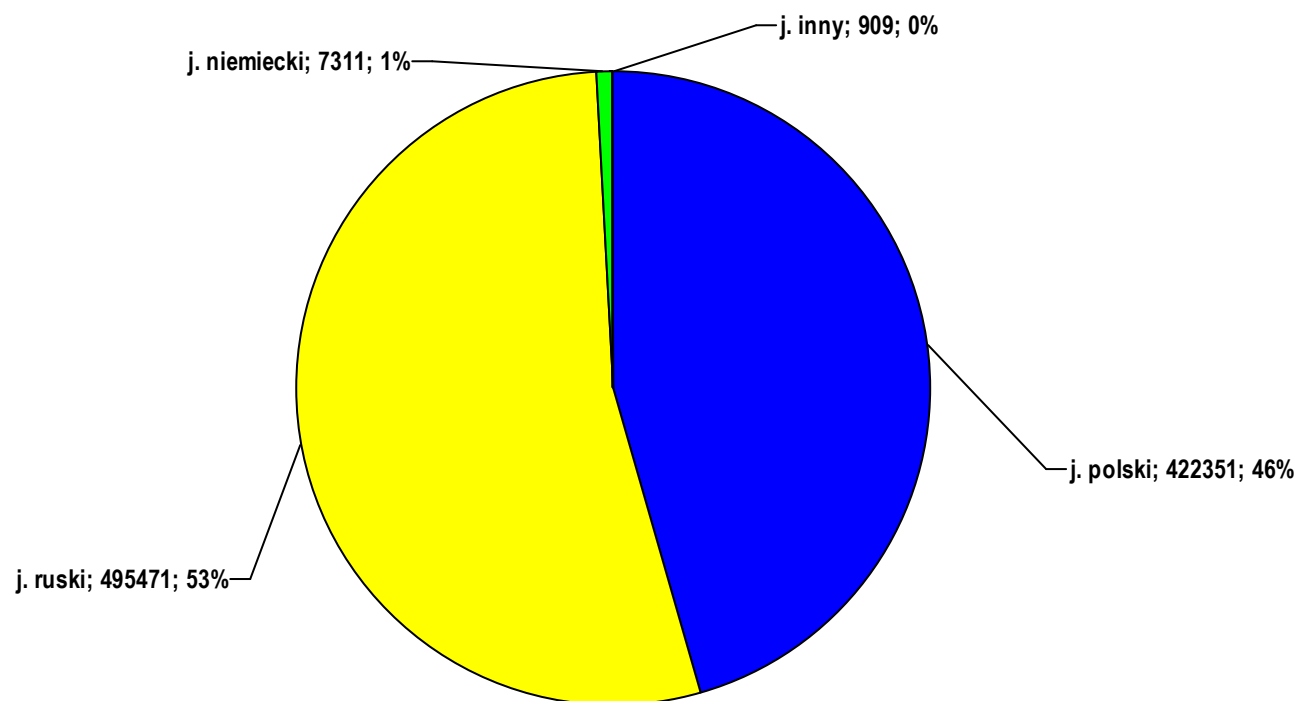
Ludność wiejska

Struktura wyznaniowa właścicieli gospodarstw rolnych w Galicji w 1900 r.

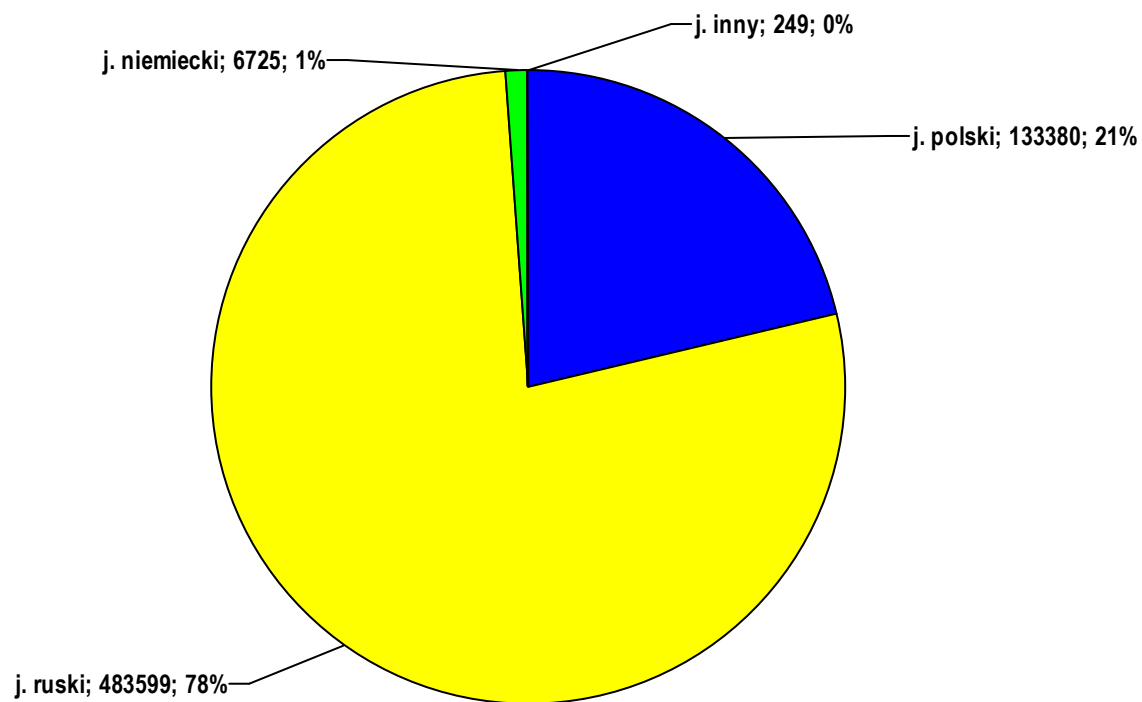
Ludność wiejska

Struktura językowa właścicieli gospodarstw rolnych w Galicji w 1900 r.

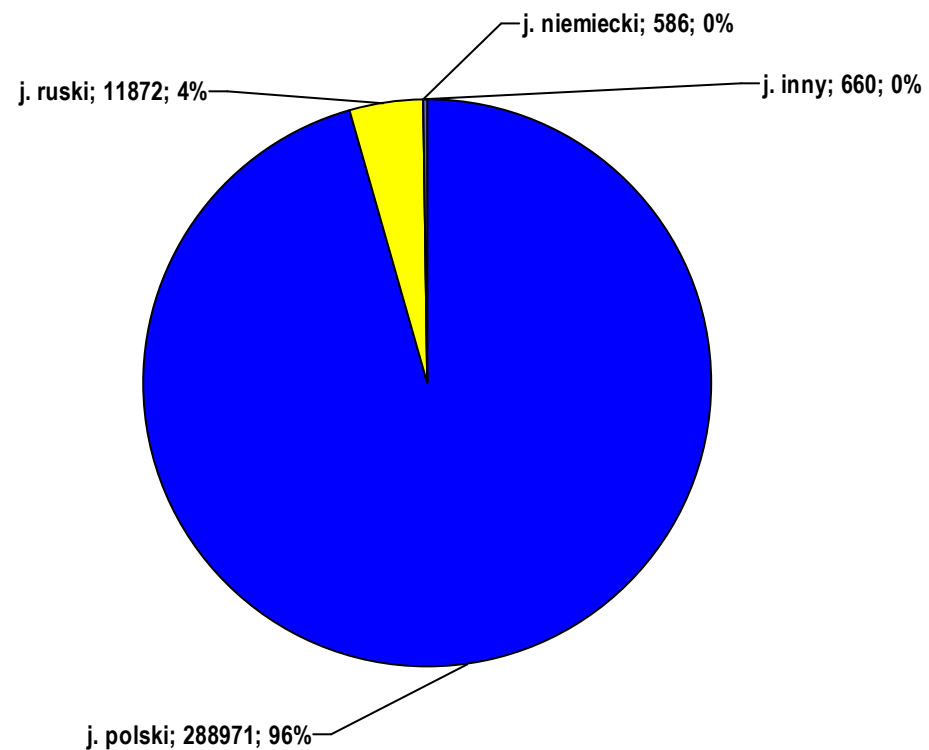
Ludność wiejska

Struktura językowa właścicieli gospodarstw rolnych w Galicji Wschodniej w 1900 r.

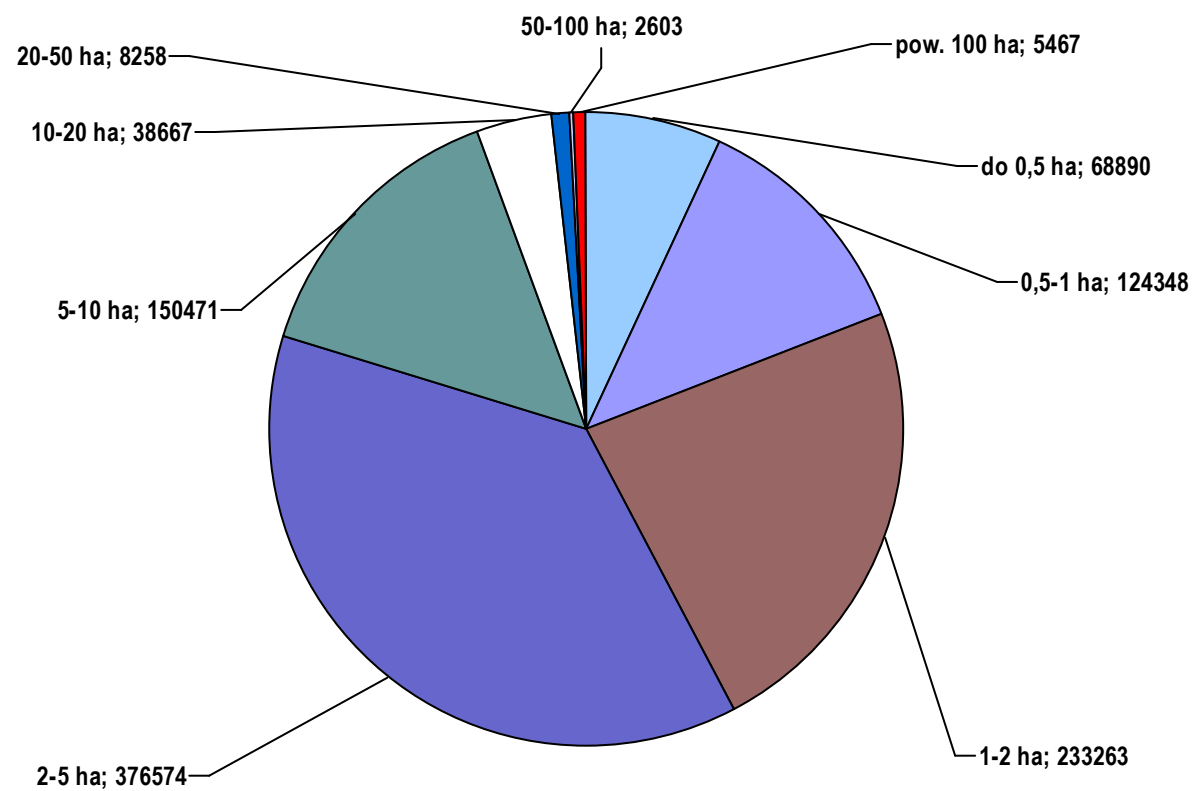
Ludność wiejska

Struktura językowa właścicieli gospodarstw rolnych w Galicji Zachodniej w 1900 r.

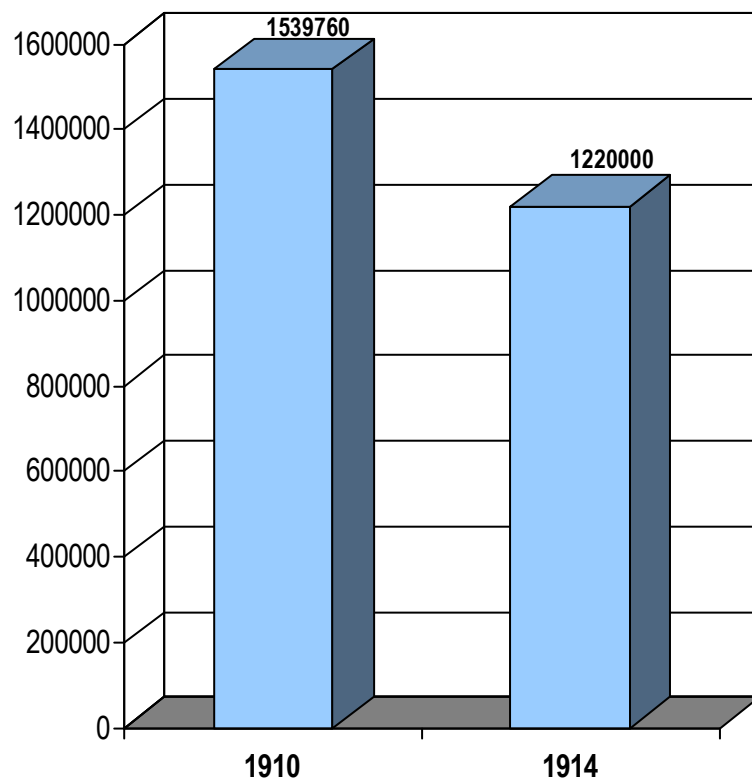
Chłopi

Struktura obszarowa chlopijskich gospodarstw rolnych w Galicji w 1902 r. (ogolem 1008541 gosp.)

Chłopi

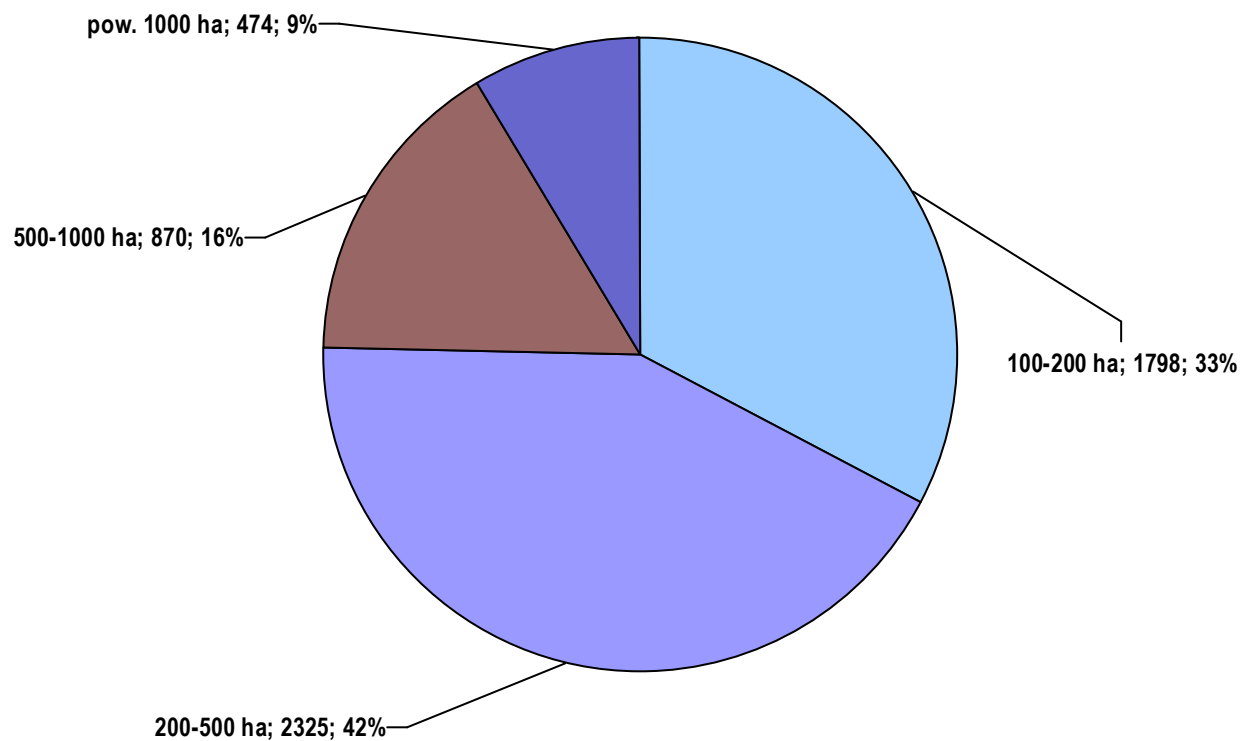
Ludność bezrolna w Galicji w latach 1910-1914.

Polscy chłopi.

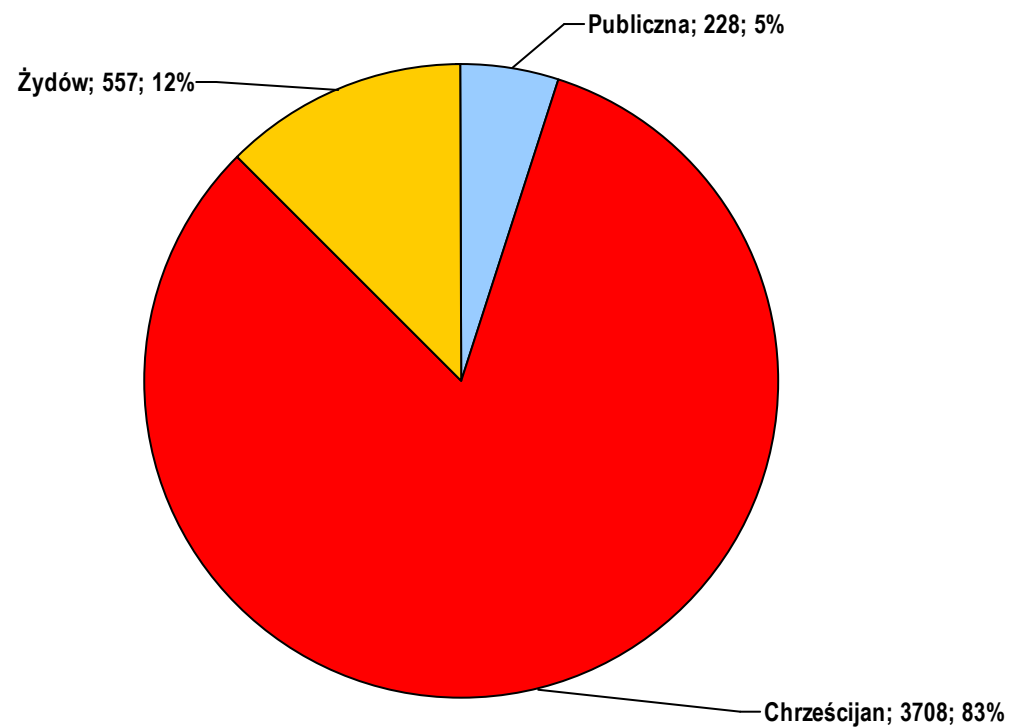
Ziemiaństwo i drobna szlachta

Struktura obszarowa wielkiej własności ziemskiej (pow. 100 ha) w Galicji w 1902 r. (ogółem 5467 gosp.).

Ziemiaństwo i drobna szlachta

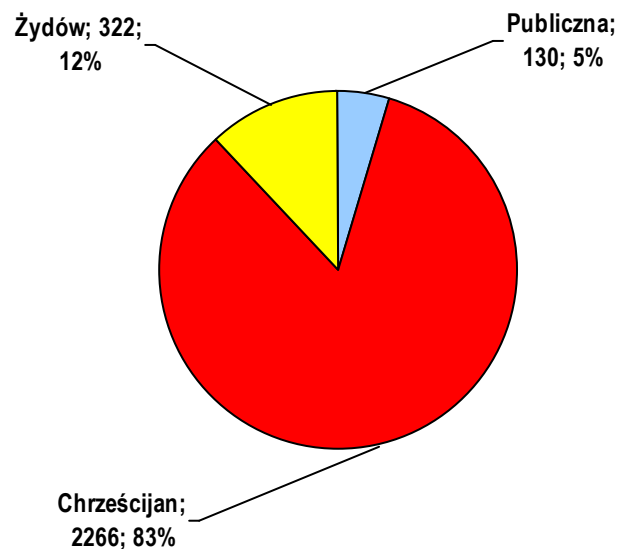
Wielka własność ziemska w Galicji w 1890 r. Liczba właścicieli tabularnych (ogółem 4493).

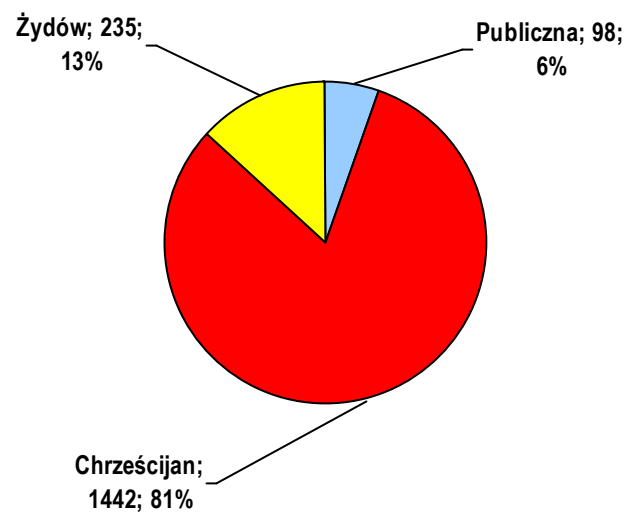
Ziemiaństwo i drobna szlachta

Wielka własność ziemiska w Galicji w 1890 r. Struktura obszarowa

Ciała tabularne powyżej 200 mórg

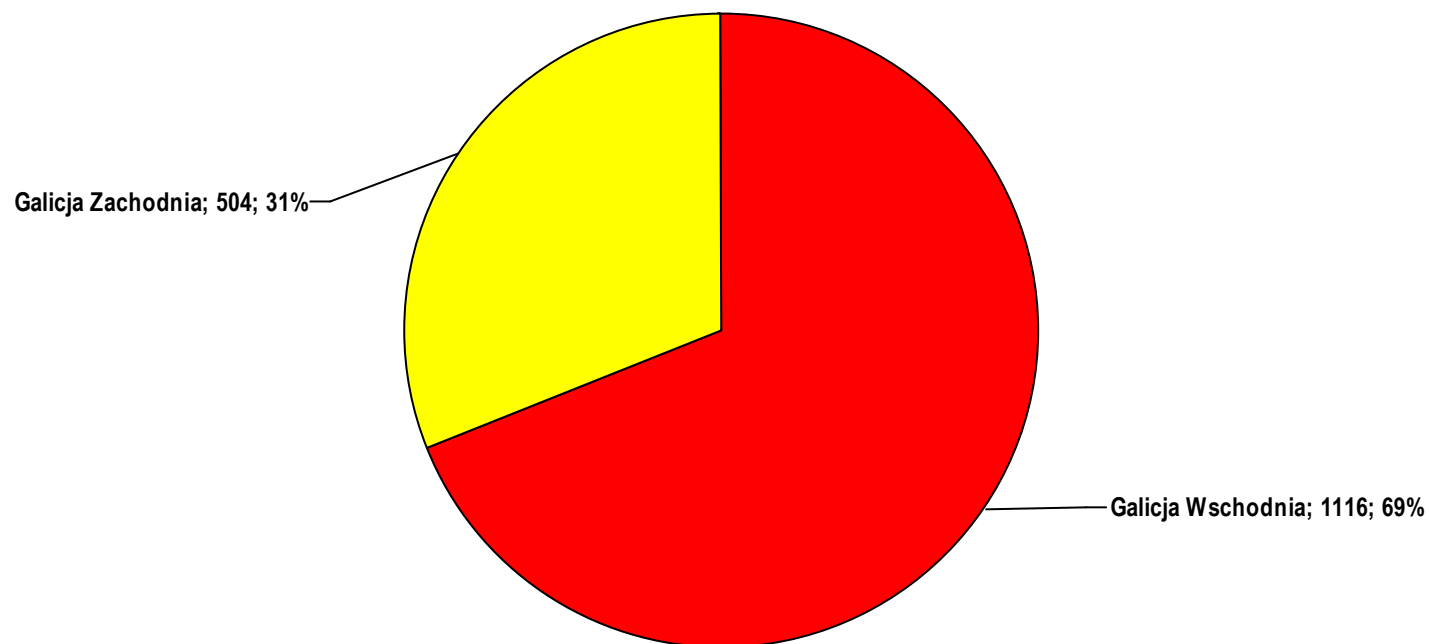

Ciała tabularne do 200 mórg

Ziemiaństwo i drobna szlachta

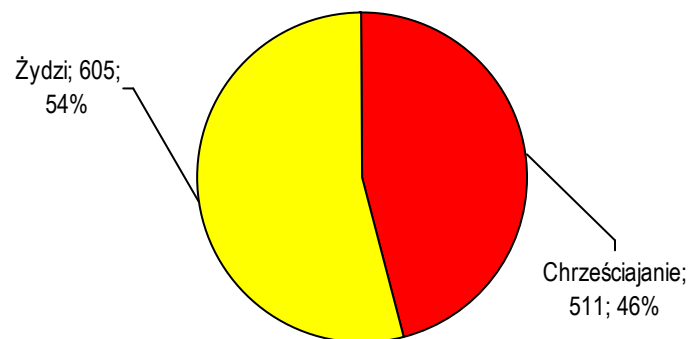
Liczba dzierżawców dóbr tabularnych w Galicji w 1893 r.

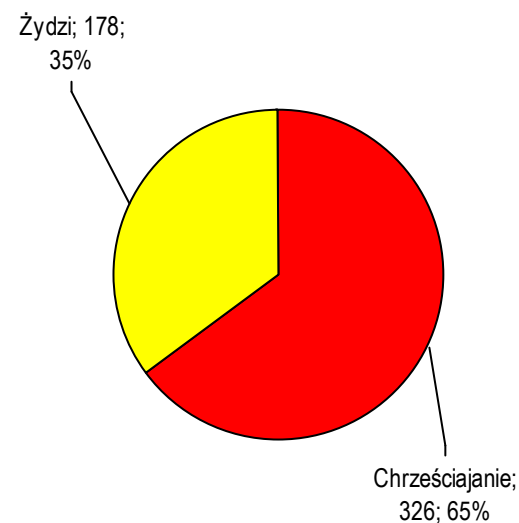
Ziemiaństwo i drobna szlachta

Struktura wyznaniowa dzierżawców dóbr tabularnych w Galicji w 1893 r.

Galicja Wschodnia

Galicja Zachodnia

Ziemiaństwo i drobna szlachta

Liczebność ziemiaństwa – trudna do oszacowania. Pewne wyobrażenia daje zsumowanie liczby chrześcijan – właścicieli dóbr tabularnych oraz dzierżawców. W latach 90. XIX w. wynosiłaby ona zatem **około 4500 osób**.

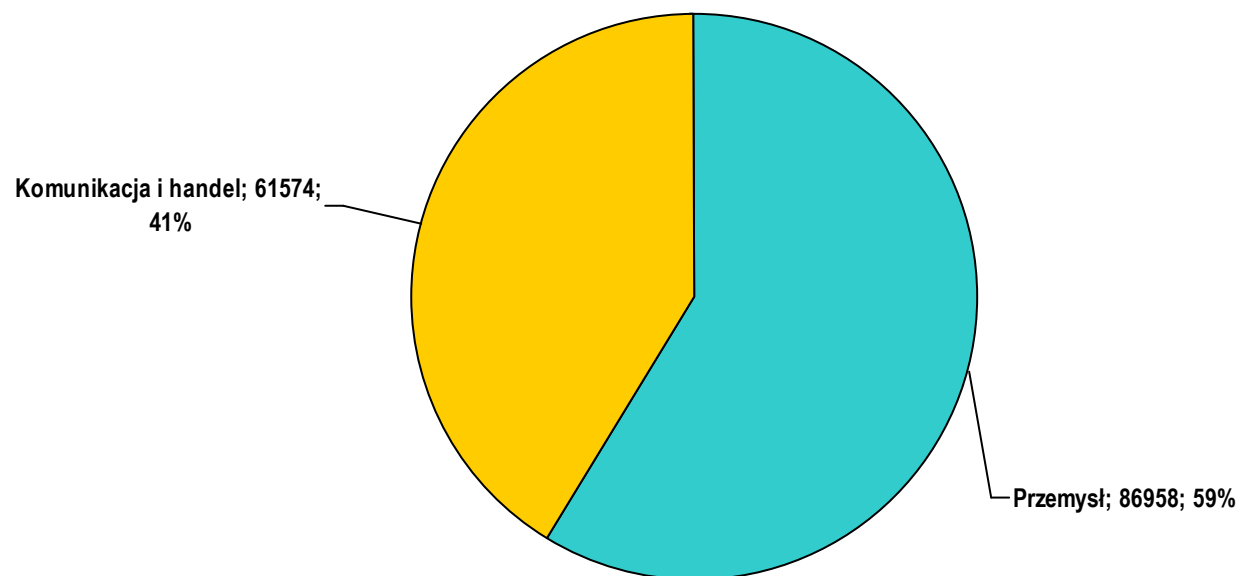
Ziemiaństwo i drobna szlachta

Liczebność drobnej szlachty – trudna do oszacowania, ponieważ brakuje narzędzi do wykonania takiego obliczenia. Nowoczesne spisy ludności nie rejestrowały bowiem struktury stanowej.

Młode szlachcianki.

Przemysłowcy i rzemieślnicy

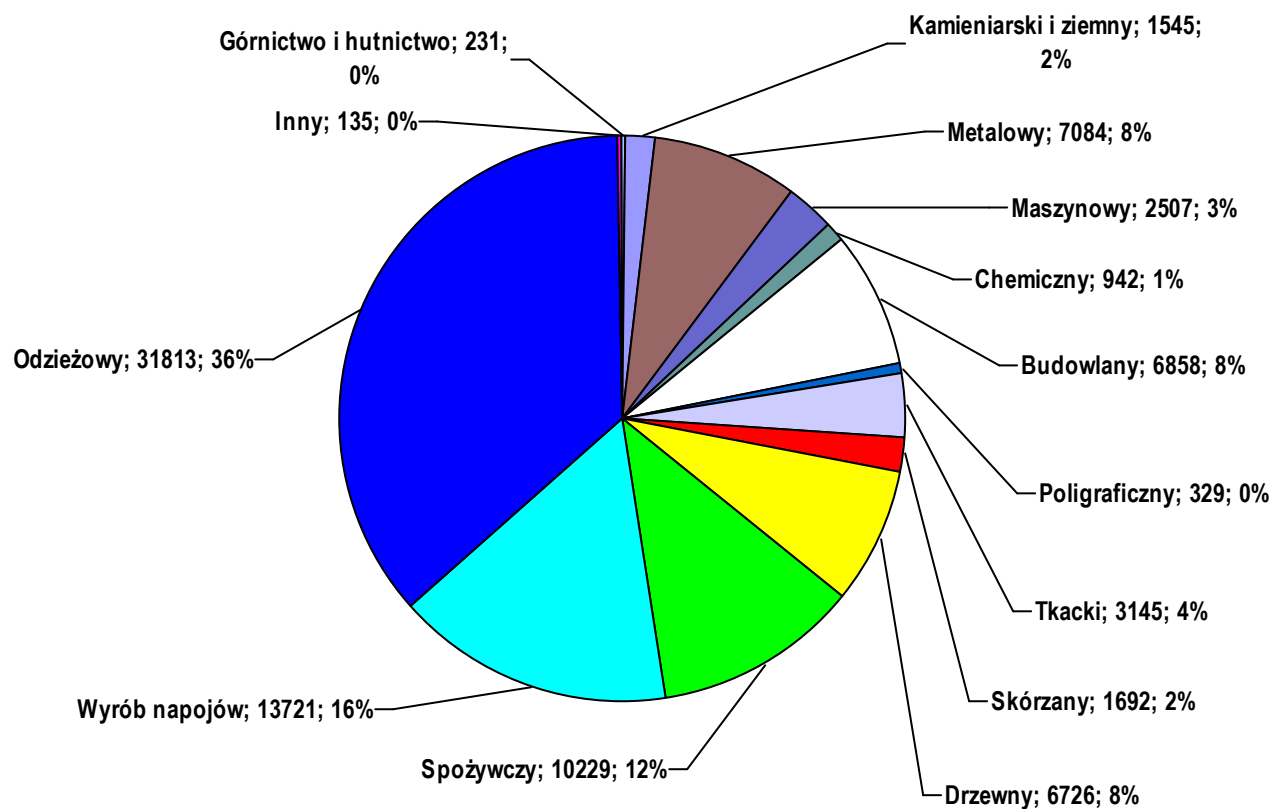
Struktura i liczebność przemysłowców i rzemieślników w Galicji w 1900 r.

Przedstawione dane uwzględniają właścicieli oraz wyższą kadre zarządzającą zakładów przemysłowych i komunikacyjnych oraz handlowych.

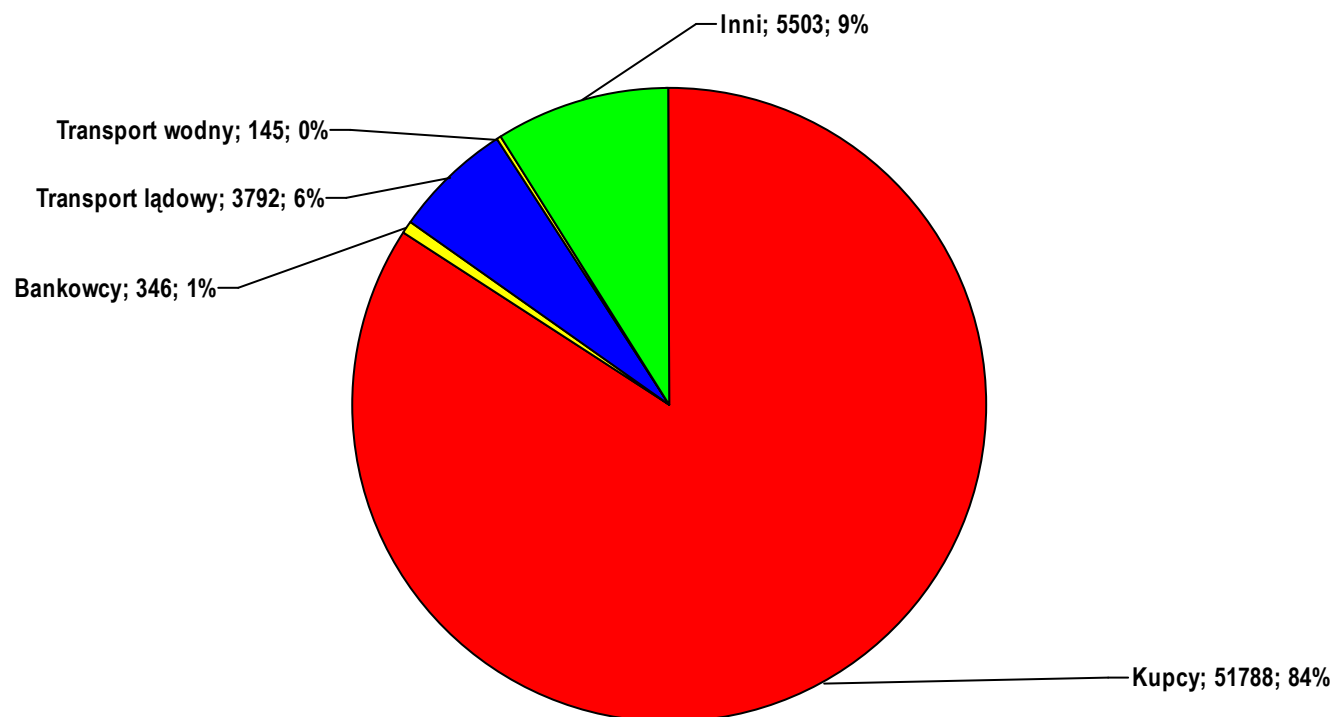
Przemysłowcy i rzemieślnicy

Struktura branżowa przemysłowców i rzemieślników w Galicji w 1900 r.

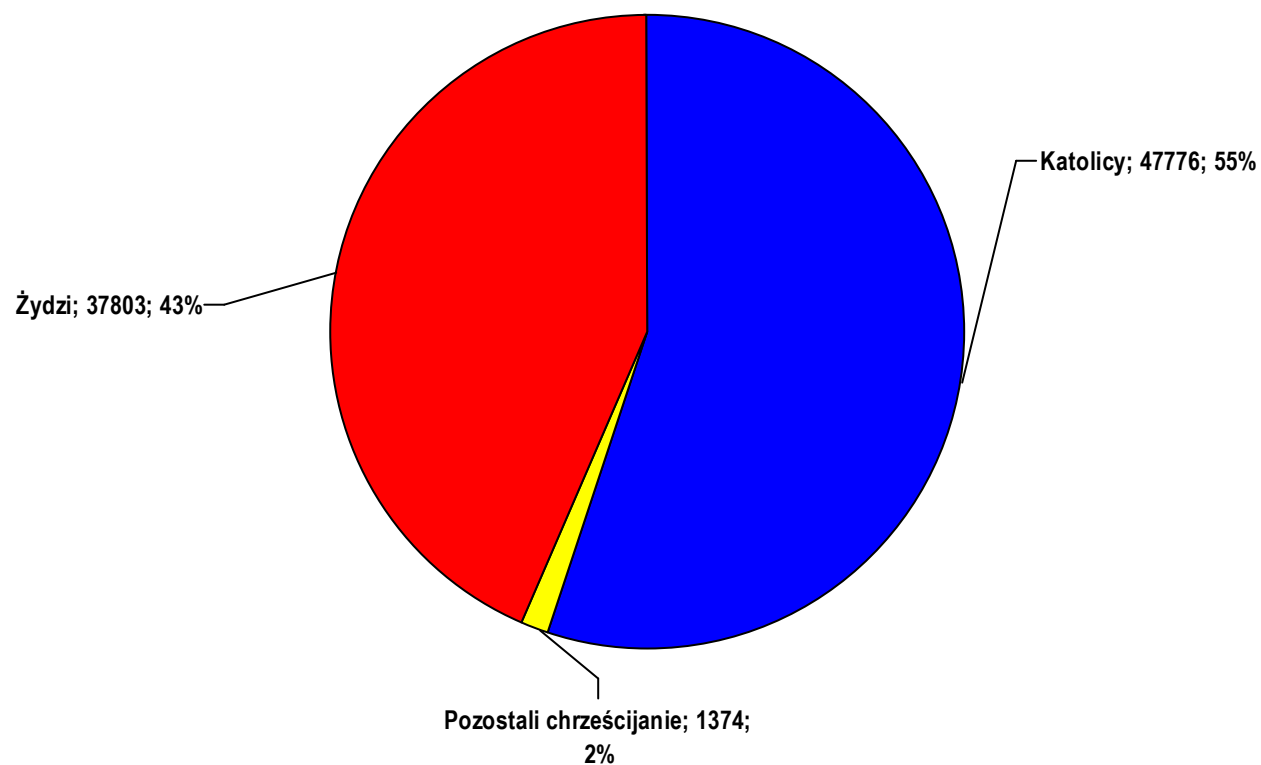
Przemysłowcy i rzemieślnicy

Struktura branżowa przemysłowców i kupców w Galicji w 1900 r.

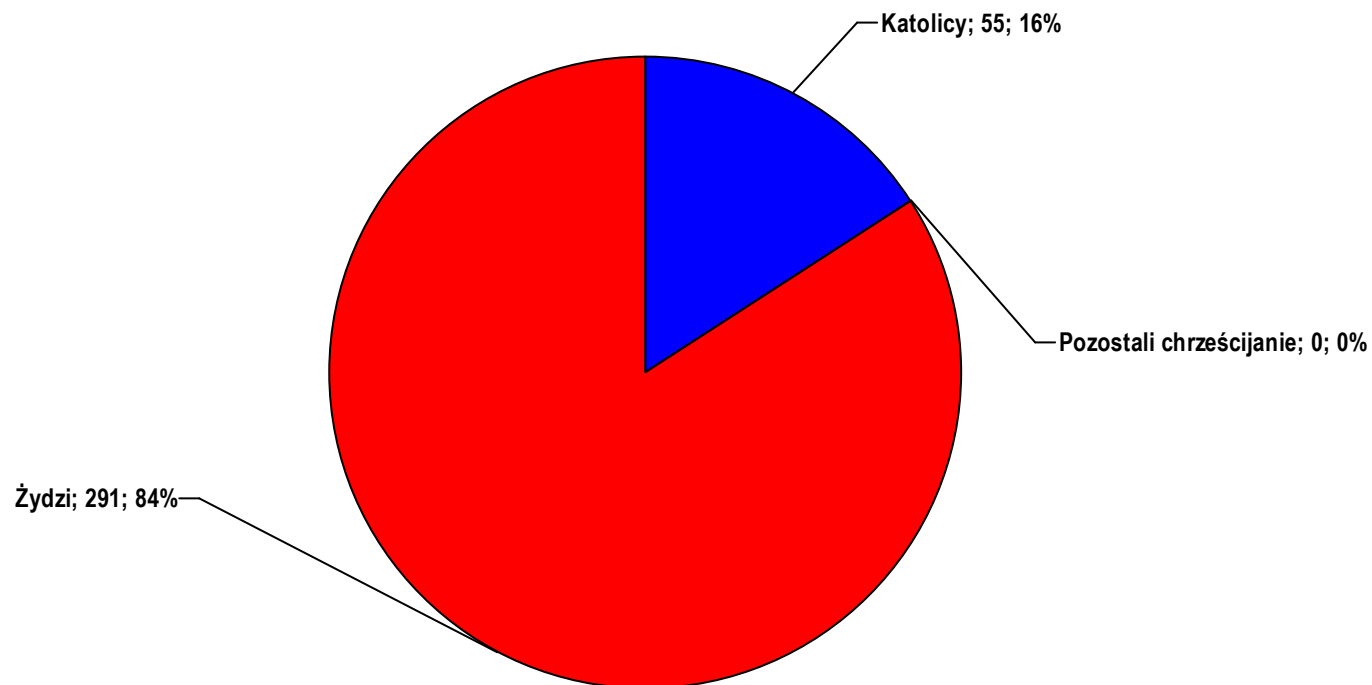
Przemysłowcy i rzemieślnicy

Struktura wyznaniowa przemysłowców w Galicji w 1900 r.

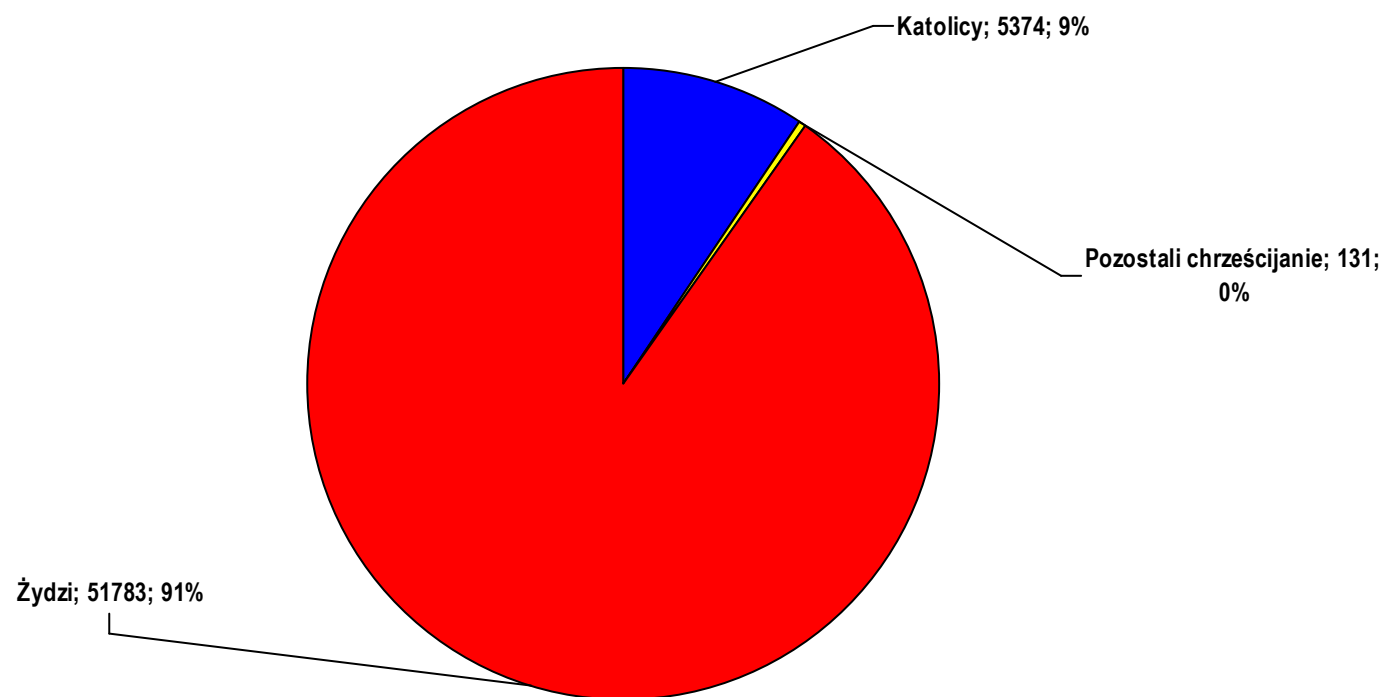
Przemysłowcy i rzemieślnicy

Struktura wyznaniowa bankierów i ubezpieczycieli w Galicji w 1900 r.

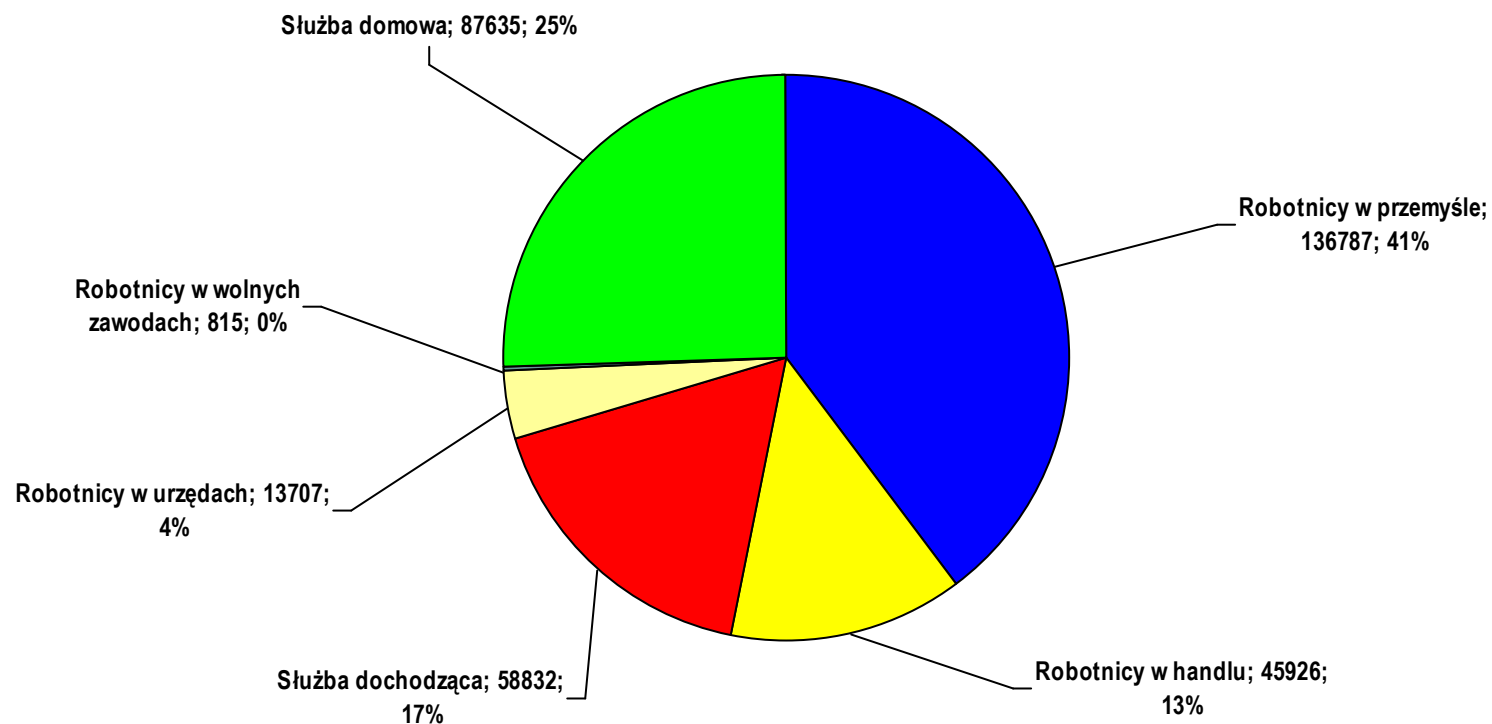
Przemysłowcy i rzemieślnicy

Struktura wyznaniowa handlowców w Galicji w 1900 r. (handel towarowy i pozostały)

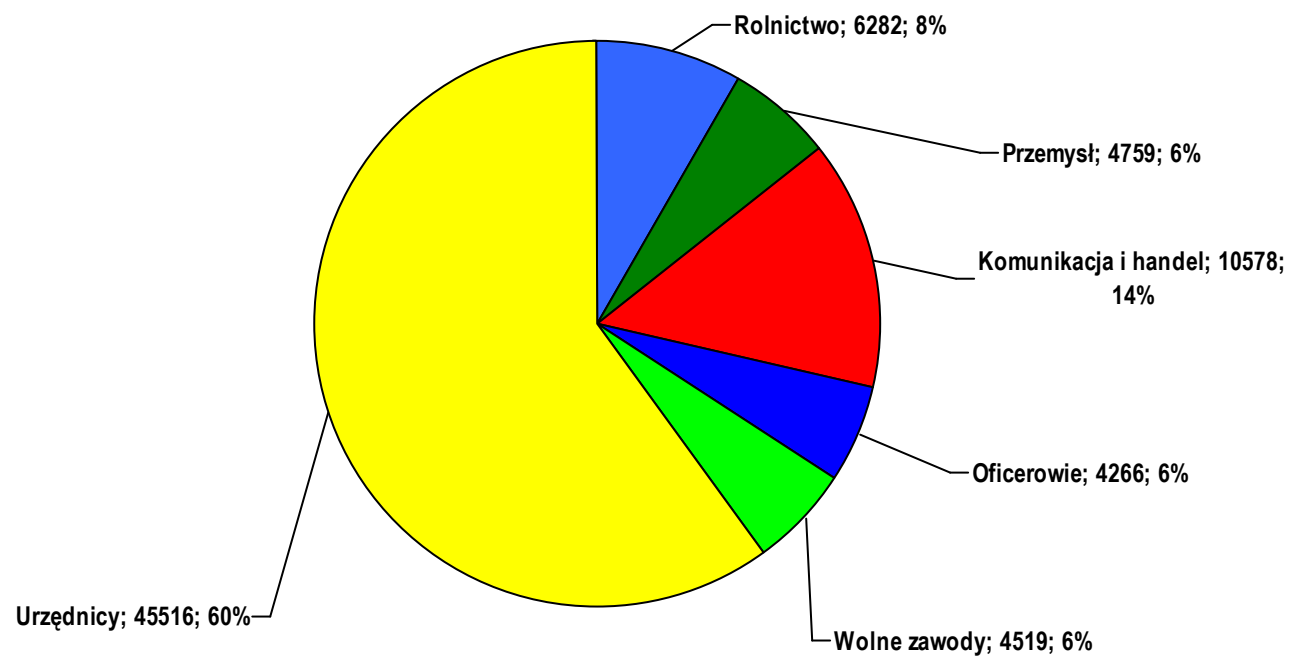
Robotnicy

Struktura branżowa robotników w Galicji w 1900 r.

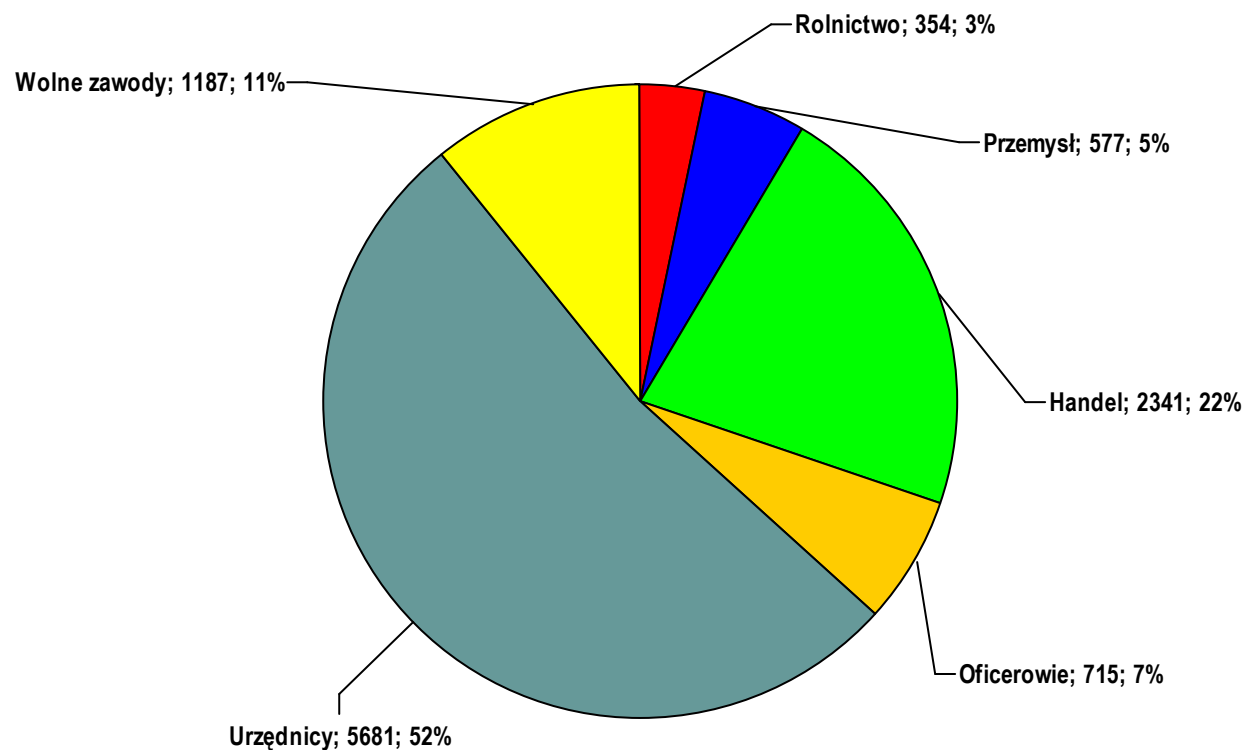
Inteligencja

Struktura zawodowa i liczebność inteligencji w Galicji w 1900 r.

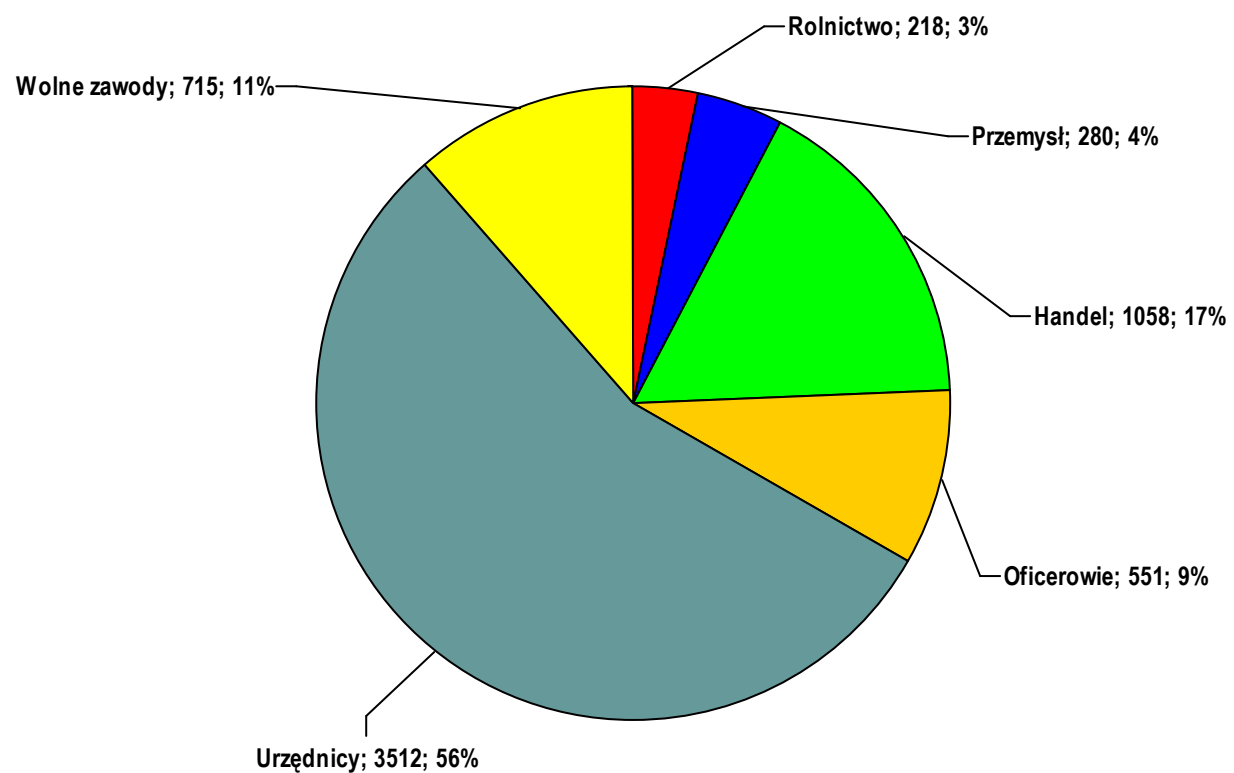
Inteligencja

Struktura zawodowa i liczebność inteligencji we Lwowie w 1900 r.

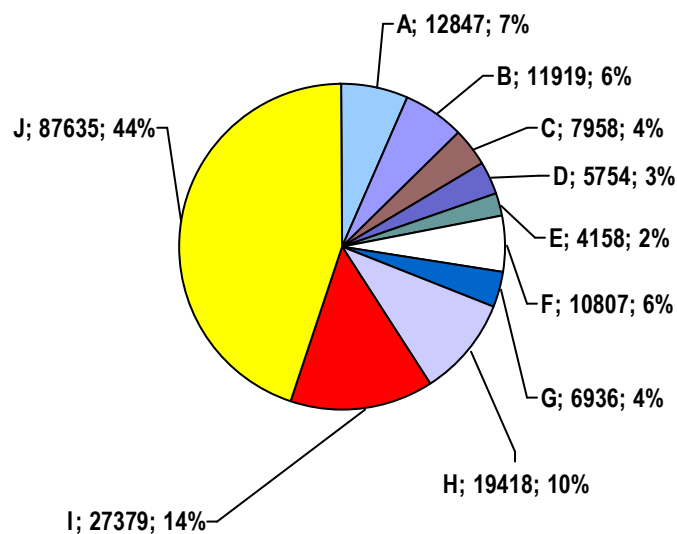
Inteligencja

Struktura zawodowa i liczebność inteligencji w Krakowie w 1900 r.

Ludność nieproduktywna

Struktura i liczebność tzw. ludności nieproduktywnej w Galicji w 1900 r.

Kategorie ludności nieproduktywnej:

A – właściciele kamienic, kapitaliści, osoby żyjące z rent itp.

B – emeryci

C – wymownicy (gospodarze na „emeryturze”)

D – osoby żyjące z jałmużny

E – osoby pozostające na wychowaniu w zakładach naukowych i wychowawczych

F – osoby pozostające pod opieką w szpitalach, zakładach dla obłąkanych i innych zakładach dobroczynnych

G – osoby pozostające pod nadzorem w więzieniach i innych zakładach

H – dzieci nie żyjące przy swojej rodzinie, a pozostające pod opieką u innych osób lub przygotowujące się do zawodu

I – osoby, które swego zawodu nie wymieniły

J – służba domowa, żyjąca przy rodzinie słuźbodawcy

Źródła i literatura

- *Galizien. Seine kulturelle und wirtschaftliche Entwicklung*, Wien [brw].
- T. Gąsowski, *Struktura społeczno-zawodowa mieszkańców większych miast galicyjskich w okresie autonomicznym*, „Prace Historyczne”, z 123: 1997.
- T. Gąsowski, *Urbanizacja Galicji w dobie autonomii*, „Studia Historyczne”, R. XXVIII, 1985, z. 2.
- „Wiadomości Statystyczne o Stosunkach Krajowych”, T. XII, XV, XX.
- B. Wilpert-Końkiewicz, *Informator statystyczny do dziejów społeczno-gospodarczych Galicji. Struktura agrarna wielkiej własności ziemskiej (tabularnej) w Galicji w dobie autonomii*, Kraków 1989.
- D. Vnenchak, *Informator statystyczny do dziejów rolnictwa w Galicji. Struktura agrarna własności chłopskiej w Galicji w dobie autonomii*, Kraków 1983.